

МАЛА ПРЕСПА – РАСАДНИК НА БРОЈНИ МАКЕДОНСКИ ИНТЕЛЕКТУАЛЦИ

ДЕЛ ОД ВИСТИНАТА ЗА МАЛА ПРЕСПА

Мала Преспа како нераскинлив дел од Македонија беше даден на Албанија по потпишувањето на Версајскиот мировен договор во 1919 година. Со овој договор заврши поделбата на Македонија меѓу Србија, Грција, Бугарија и Албанија и започна ерата на денационализација и присилна асимилација на македонскиот народ.

Денес, Македонците во Албанија имаат далеку поголема слобода и човекови права од Македонците во Грција и Бугарија, меѓутоа, сепак, тие се недоволни. А сè уште постојат бројни прекршувања на човековите права во Мала Преспа, Гора и Голо Брдо и на други места каде живее македонско население.

Инаку, се смета дека Благој Попов, како претседател на Извршниот совет на Собранието на СР Македонија, бил првиот државник кој официјално ја посетил Албанија во октомври 1980 година. Тоа била прва средба на висок претставник на тогашна Југославија со Македонците во Пустец и околните населби, кои по 32 години затвореност се сретнале со Македонец од слободна Македонија.

Во тој период и покрај тоа што било запишано во една декларација дека на Македонците им се „гарантира заштита и развој на националната култура и традиции, потребата на мајчиниот јазик и рамноправност во сите облици“. Меѓутоа, во суштина, Македонците во комунистичка Албанија не ги уживале ниту елементарните национални права. Тие биле изложени на интензивна денационализација, изолација и албанизација. Единствено во регионот на Мала Преспа, во селото Пустец, во првите одделенија на основното училиште наставата се изведувала на македонски мајчин јазик. Но, во повисоките одделенија, како и во средните и високите школи, македонскиот јазик воопшто не бил застапен, за разлика од застапеноста на албанскиот јазик во сите образовни институции во Република Македонија.

Претседателот на Албанија Илир Мета во Пустец

Според тогашните податоци во Долна Преспа се вели дека имало 10 села со околу 5.000 исклучително Македонци, дека појавата на маларични туберкулозни заболувања била искоренета, а смртноста на доенчињата намалена, дека биле освоени многу нови обработливи површини, изградени нови плантажи со овошје и лозја кои се наводнувале и дека било развиено стопанството и риболовот.

Во селото Пустец, пак, имало пошта, универзална продавница, сала за приредби, во која се одржувале и кино претстави, дека вработените во Кооперативата добивале плата по 10-12 лека дневно, дека секое семејство имало право на земја на која се садело зеленчук и лозја, што обезбедувало семејството да има вино и ракија за сопствени потреби.

Исто така, во документите се вели дека немало неписмени и дека покрај осумгодишното училиште во селото Пустец, во другите села имало четиригодишни училишта во кои наставата се изведувала на македонски јазик. Во училиштето работеле поголем број учители–Македонци, а само двајца биле Албанци. Исто така, во тој период од Мала Преспа имало 17 Македонци – студенти на разни факултети во Тирана и Корча и дека поголем број Македонци стекнале факултетско образование и како лекари, агрономи, економисти и правници нашле вработување во повеќе места во Албанија.

Во Пустец, пак, имало болница која била нов објект и за селски прилики голема, на приземје и на кат, имало амбуланта со интерно, акушерско и стоматолошко одделение, како и аптека, а лекарите, сестрите, фармацевтите и другите вработени биле Македонци.

За Пустец и другите населби, не само локалните жители, туку и албанските раководители од Корча говореле дека таму живеело чисто македонско население и дека немало ниту еден Албанец. Меѓутоа, сите јавни информации, натписи и пароли, со исклучок на две – три пароли, биле испишани на албански јазик. Така, називот на селото бил променет од Пустецво „Ликенас“.

Меѓутоа, веројатно вистината е поинаква, бидејќи Македонците од Мала Преспа со децении очајнички се бореле да преживеат како земјоделци и сточари. Како лавови се грижеле за своите семејства да опстојат како Македонци и покрај тоа што нивните имиња биле поалбанчени. Тие се бореле да ги негуваат вредностите на националната самобитност на македонскиот народ. Накусо, останаа Македонци на својата земја и

огниште, со свој мајчин македонски јазик, македонска култура, традиција, историја, македонски нишани.

Претседателот на Република Македонија Ѓорѓе Иванов во Пустец

Во Мала Преспа и во други албански градови има голем број Македонци кои се врвни интелектуалци и поставени на различни општествени и други позиции и кои се дел од сегашниот и идниот прогрес на Албанија. Затоа ќе направиме скромен обид да се презентираат одреден број од тие познати и признати личности, кои ќе осветлат дел од вистината на националното и културното живеење на македонскиот народ од другата страна на Преспанското Езеро и Мала Преспа, на поделена Македонија.

Меѓу тие познати и признати интелектуалци, покрај еден од најпознатите романиери во Албанија Стерјо Спасе и македонски просветител кој целиот работен век го минал меѓу Македонците во Албанија, Никола Беровски, меѓу другите, секако се:

Гуре Дума е роден во 1920 година во селото Глобочани, Мала Преспа. Во Корча завршил средно образование. Од 1948 до 1956 година работел како учител во селата Глобочани, Туминец и Горна Горица. Тој е автор на делото „Мала Преспа“ (2007). Гуре Дума почина во 2008 година.

Д-р Валентина (Илија) Нестор е родена на 16 септември 1971 година во Пустец. Дипломирала на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на групата за македонски јазик и јужнословенска книжевност. Од 1996 година работи како лектор по македонски јазик на Факултетот за странски јазици, во Одделот за словенски и балкански јазици во Тирана. Во 2006 година се стекна со звање доктор на науки. Валентина Нестор се занимава со лингвистика, лексикологија и со научно истражувања на македонскиот јазик во етничка Македонија, а пишува и литература.

Илинден Спасе е син на познатиот албански писател од македонско потекло Стерјо Спасе. Тој е роден во 1942 година, во Глобочани, каде го завршил основното образование, а дипломирал на филологија на Универзитетот во Тирана. Работел како учител, редактор, издавач на педагошкото списание на албански јазик (1970-2001), главен редактор на Издавачкиот совет на Институтот за педагошки студии во Тирана, научен работник во Училишниот департмен (сектор за историја на образование) во Институт за педагошки студии. Илинден Спасе пишува на албански и македонски

јазик. Автор е на две збирки раскази. Тој е почесен член на Друштвото на писателите на Македонија.

Македонци од Мала Преспа во Торонто

Стилијан Апостоли е роден на 24 мај 1950 година во село Горна Горица, Преспа. Од 1982 година е професор во Департментот за стопанство и земјоделски политики при Земјоделскиот факултет во Тирана. Има објавено универзитетски учебници, брошури, научни студии, реферати, информации и др. Ги има објавено и книгите „Проблеми на селските стопанства“ (1997); „Преспа, општествено стопански развој“ (2002) и Монографијата „Горна Горица“ (2007).

Сотир Ристо е поет од Мала Преспа. Тој е роден во 1974 година во селото Леска, Општина Пустец, каде го завршил основното образование, а Филолошки факултет завршил во Скопје. Пишува на македонски и албански јазик. Автор е на романите: „Ноќ на шепотите“ и „Продолжено образование“.

Кристина Јанкула е родена на 9 април 1958 година во село Горица, Мала Преспа. Завршила вишо образование за учители на Универзитетот во Елбасан. Работи како учителка во основното училиште во Долна Горица, Преспа. Автор е на повеќе стихотворби и на книгата „Мала Преспа“ (2009).

Спасе Мазенковски е роден на 2 септември 1951 година во селото Леска, Мала Преспа. Гимназија и средно економско училиште завршил во Корча и Либражд. Од излегувањето на весникот „Преспа“ тој беше главен уредник. Постојано објавуваше песни, раскази, различни текстови, а е автор и на збирката песни „Преспо моја, разнобојна китка“.

Спасе Танаси е роден во 1965 година во село Зрновско, Долна Преспа. Завршил Факултет за земјоделска економија на Универзитетот во Камза (Тирана). Автор е на научни и литературни дела. На албански јазик ја има објавено стихозбирката „Лирска песна со твоето име“.

Дола Шкмби е родена на 14 септември 1986 година во Долна Горица, Преспа. Завршила Медицински факултет во Скопје. Таа е автор на стихозбирката „Крстопатот на солзите“. Фоте Никола е уредник на програмата на македонски јазик во Радио „Корча“. Во рамките на албанското Министерство за образование подготвува учебници на македонски јазик.

Од Мала Преспа, односно од овој дел на Долна Преспа има и бројни други интелектуалци како и бизнисмени, доктори, професори, инженери, новинари, писатели, културолози и други општествени работници, кои заедно со горенаведените

македонски личности се бранители на македонското име, јазик, култура, религија, на македонската вистина и на етничка Македонија.

Пишува: **СЛАВЕ КАТИН**